

Izdala in založila:

ZVEZA SLOVENSKEKIH DRUŠTEV ZA BOJ PROTI RAKU, 2025

Trubarjeva cesta 76 a, 1000 Ljubljana

Telefon: 01 430 97 80

E-pošta: info@protiraku.si

Uredniški odbor:

doc. dr. Urška Ivanuš, dr. med.

dr. Katja Jarm, dr. med.

Diana Krivic, spec., univ. dipl. kom.

Avtorji:

Petra Turk, dr. med.

doc. dr. Urška Ivanuš, dr. med.

Fani Čeh, učitelj svetnik

dr. Katja Jarm, dr. med.

Mojca Florjančič, VMS, univ. dipl. org. dela

Elizabeta Radelj Pepevnik, univ. dipl. nov.

ZVEZA SLOVENSKEKIH DRUŠTEV
ZA BOJ PROTI RAKU

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE

Mestna občina
Ljubljana

www.protiraku.si

Program in organizacijo sofinancirata Ministrstvo za zdravje RS in FIHO.

Oblikovanje in ilustracije: T.JAS.ART, december 2016, sedma revizija in ponatis, 2025, naklada: 6.000 izvodov

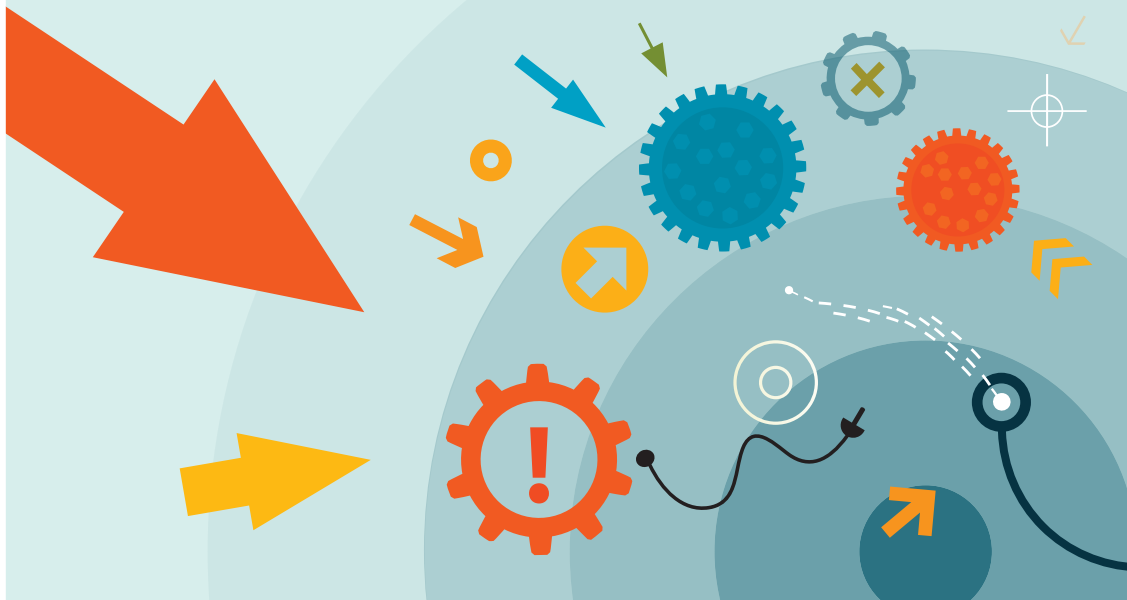

Kaj so človeški papilomavirusi?

Človeški papilomavirusi (okrajšano HPV) so velika družina virusov. Poznamo več kot 200 genotipov, od katerih jih 45 povzroča okužbe spolovil in predela okoli zadnjika. Povzročajo različne spremembe epiteljskih celic, največkrat genitalne bradavice, lahko pa tudi nekatere vrste raka. Bradavice najpogosteje povzročata tipa HPV-6 in HPV-11; nastanejo lahko že po nekaj tednih ali šele po več mesecih ali letih po okužbi.

HPV povzroča 6 vrst raka pri moških in ženskah.

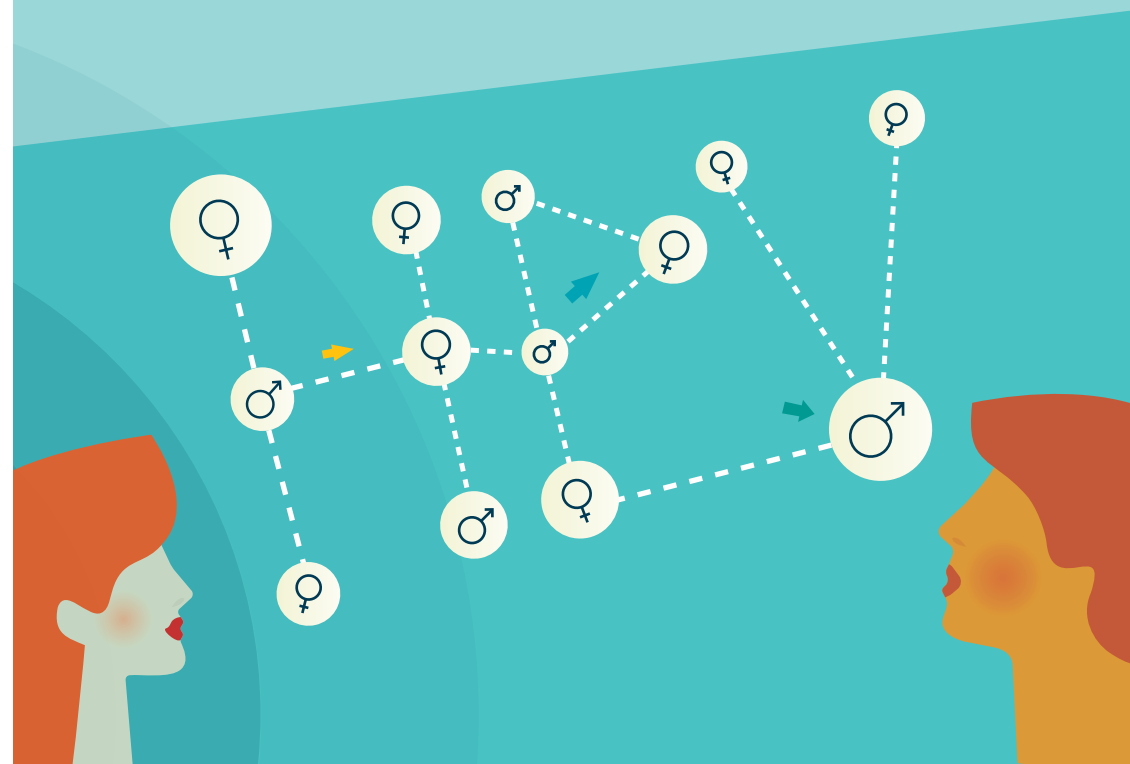
Okoli 12 genotipov HPV, ki povzročajo predrakave in rakave spremembe, imenujemo nevarnejši HPV. Najpogostejša sta genotipa 16 in 18. Tako pri ženskah kot tudi pri moških povzročajo predrakave spremembe in 6 vrst raka: pri ženskah rak materničnega vratu, nožnice in zunanlega spolovila, pri moških rak penisa ter rak zadnjika in ustnega žrela pri obeh spolih.

Kako se prenaša okužba s HPV?

Okužba s HPV je ena izmed najpogostejših spolno prenosljivih okužb. Prenša se z neposrednim stikom kože ali sluznice pri spolnih odnosih in drugih intimnih stikih. Ker so HPV zelo kužni, se z njimi vsaj enkrat v življenju okuži večina žensk in moških. Okuženi običajno nimajo prav nobenih težav in zato lahko nevede širijo okužbo.

Prva okužba s HPV je najpogostejša pri mladostnikih in mlajših odraslih, starih od 15 do 25 let.

Kakšna je povezava med okužbo s HPV in rakom materničnega vratu ter drugimi raki?

Rak materničnega vratu nastane zaradi dolgotrajne okužbe z nevarnejšimi HPV. V večini primerov imunski sistem premaga okužbo s HPV; viruse izloči iz telesa v letu ali dveh. Če mu jih ne uspe premagati, virusi ostanejo v celicah materničnega vratu in lahko v njih še po več letih povzročijo spremembe, tudi raka. Od okužbe do razvoja raka mine običajno več let, tudi 10 do 30. Okužbe ali že nastale predrakave spremembe ne slabšajo počutja in ne povzročajo ginekoloških težav, zato jih ženska dolgo ne opazi. Prav zato ji tudi zdravniki ne morejo odgovoriti na vprašanje, kdaj se je okužila.

Dolgotrajna okužba z nevarnejšimi HPV je vzrok za nastanek raka materničnega vratu. Okužba pri ženskah povzroča tudi nekatere druge rake (raka zunanjega spolovila in nožnice), pri moških rak penisa in pri obeh spolih tudi rak zadnjika in ustnega žrela.

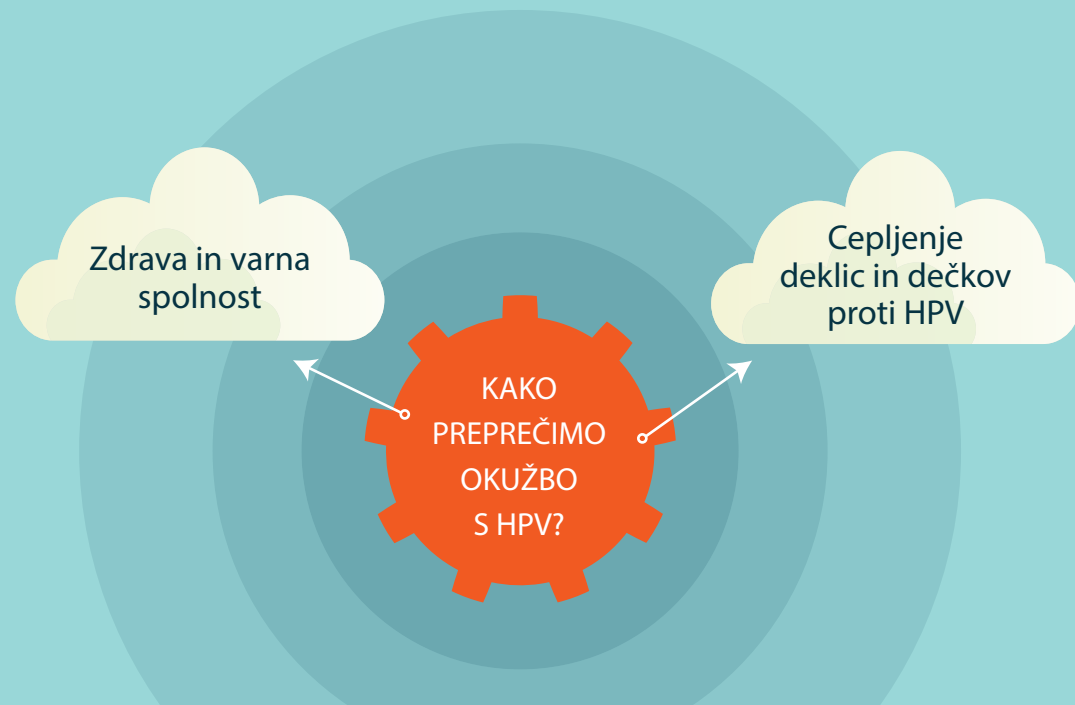

Kako je z okužbo s HPV pri moških?

Tudi moški se lahko z intimnimi stiki okužijo kadarkoli v življenju. Okužba pri njih pogosto poteka prikrito. Zbolijo lahko za genitalnimi bradavicami in nekaterimi vrstami raka (rak penisa, zadnjika in ustnega žrela).

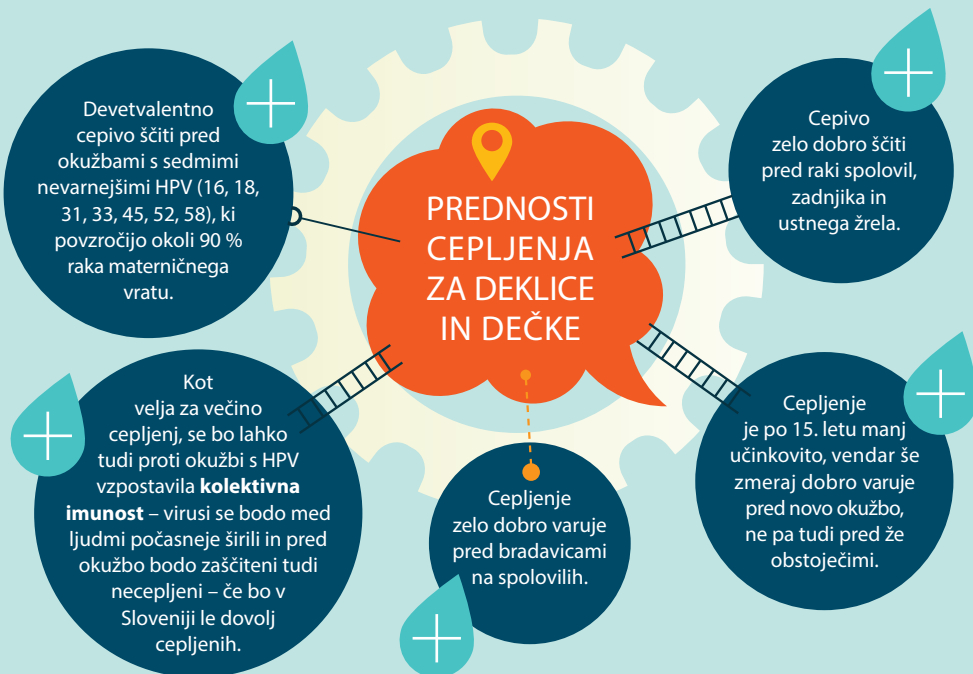
Ali je mogoče okužbo s HPV preprečiti?

Da, okužbo s HPV je mogoče preprečiti. Najučinkovitejša načina preprečevanja sta:

Kako učinkovito je cepljenje proti HPV?

Cepljenje proti HPV je zelo učinkovita zaščita proti določenim rakom in nekaterim drugim boleznim, ki jih povzročajo HPV. Prav zato je vključeno v nacionalni program cepljenja in tako na voljo brezplačno za deklice in dečke v šestem razredu osnovne šole ob rednem sistematskem pregledu. Cepljenje je najbolj učinkovito do 15. leta, saj je imunski odziv do takrat najmočnejši, zato sta potrebna dva odmerka, kasneje pa so potrebni trije. Mladi se lahko brezplačno cepijo do dopolnjenega 26. leta starosti.

Ali je cepljenje proti okužbi s HPV varno?

Cepljenje proti okužbi s HPV je izjemno varno. Najpogostejši neželeni učinek je – kot pri drugih cepljenjih – bolečina na mestu vboda. Drugi neželeni učinki, kot so glavobol, slabost, zvišana telesna temperatura in bolečine v mišicah, so večinoma blagi do zmerni in kratkotrajni. Kot pri drugih cepljenjih in zdravilih je tudi po cepljenju proti HPV možna alergijska reakcija, ki pa je izjemno redka; zdravniki se je zavedajo in so usposobljeni ter opremljeni, da ob njej ustrezno ukrepajo.

Ali tudi ženske, cepljene proti okužbi s HPV, potrebujejo redne preventivne preglede v programu ZORA?

Da, vsekakor. Čeprav so cepljena dekleta zelo dobro zaščiteni pred okužbo s HPV in jih mnogo manj ogrožajo predrakave in rakave spremembe materničnega vratu, lahko zbolijo zaradi okužbe s katerim od genotipov HPV, proti kateremu cepivo ne deluje. Zato je prav, da se tudi cepljene ženske redno udeležujejo presejalnih pregledov ZORA, ki jih opravijo pri osebnem ginekologu.

